

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 2 augustus 2007

MEDITATIE

De rijkdom van Gods zegen

In bovenstaande tekst wordt de aandacht gevraagd voor de rijkdom van Gods zegen waarbij wij willen letten op de verzadiging en de vervulling.

Als wij het verband van dit hoofdstuk doorlezen, zien we in gedachten voor ons de oude dienstknecht Mozes, grijs geworden in de dienst des Heeren. Hij moet nog een ogenblik zijn hart lucht geven eer hij dit aardse gaat verlaten en ziet zijn ganse leven aan zich voorbijgaan. En dan schiet hem niet anders over dan God te loven. Hij kan niet anders dan wijzen op die grote Koning, Die hem geroepen heeft om Zijn volk te leiden uit Egypteland, maar Die nu gereed staat om Zijn knecht op te nemen in eeuwige heerlijkheid.

Daar zal hij geen zorg meer hebben over het volk Israël; daar zal geen opstandige Korach, Dathan of Abiram meer zijn; daar geen Aäron en Mirjam die hem tegenstaan; daar zal hij zelf nooit meer afwijken; daar zal hij alleen tot in alle eeuwigheid God prijzen.

Maar Mozes kan zo van het volk niet

Wees verzadigd van de goedgunstigheid en vol van de zegen des Heeren.

Deuteronomium 33 : 23

scheiden; er liggen door God gelegde banden tussen hen. Hij gaat in zijn afscheidsprediking de volle nadruk leggen op het Goddelijk wezen. Hij roept uit: "Gelijk een arend zijn nest opwekt, over zijn jongen zweeft, zijn vleugelen uitbreidt, ze neemt en ze draagt op zijn vlerken, alzo heeft de Heere u geleid en gedragen, en er was geen vreemd God met u." En als Mozes, door Gods Geest geleid, profetisch gaat onderwijzen, tekent hij het pad van elke stam van Israël af.

Wat gaat de rijkdom Gods voor die stammen voor Mozes open. Laten we eens wat meer aandacht besteden aan de stam van Nafthali.

Nafthali was de zoon van Bilha, Rachels dienstmaagd. Toen hij geboren werd, riep Rachel uit: "Ik heb worstelingen Gods met mijn zuster

geworsteld, ook heb ik de overhand gehad." Ze rekende hem als haar zoon.

Als Mozes de stam van Nafthali toespreekt, roept hij uit: "O Nafthali, wees verzadigd van de goedgunstigheid en vol van de zegen des Heeren!" Het hart van Mozes leeft op als hij spreekt van de goedgunstigheid, de deugd Gods die nooit iemand begrijpen kan, maar die het geloof slechts aanbidden en bewonderen zal. Want als Nafthali in zijn erfenis komt, zal hij ervaren dat alles weelde en pracht is. Gods natuur is daar ongemeen schoon. Alles spreekt er van de grootheid van Gods zegen. Ik denk aan het meer van Genesareth; ik denk aan de berg, waarop de Heere Jezus gezeten was, toen Hij de bergrede uitgesproken heeft, toen die gezegende woorden van des Heeren lippen vloeiden: "Zalig zijn de armen van geest, want hunner is het Koninkrijk der hemelen. Zalig zijn die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden." O, wat een rijke zegen voor Gods kerk.

Maar niet alleen Mozes spreekt ervan, ook Jacob. Als hij op zijn sterfbed zijn zonen zegent en bij Nafthali komt, zegt hij: "Nafthali is een losgelaten hinde; hij geeft schone woorden." Hij zal niet gebonden zijn, maar als een hinde huppelen door bos en veld. Hij zal daar staan als een teken van jeugdige leven.

Welk een grootheid ligt er in de schepping Gods. Maar Mozes zegt niet: "Wordt vervuld van de grootheid der schepping", maar: "Wees verzadigd van de goedgunstigheid des Heeren", opdat zij zouden bukken onder de goedheid van die grote Koning, Die dat alles in Zijn liefde en Zijn gunst gegeven heeft. Want in de deugd van Gods goedheid ligt Zijn liefde en barmhartigheid uitgespreid.

Als Gods volk dat mag ervaren, roepen zij uit met de dichter van psalm 145: "De Heere is aan allen goed en Zijn barmhartigheden zijn over al Zijn werken." Dan zullen zij met David getuigen: "De dag aan de dag stort overvloediglijk sprake uit en de nacht aan

Inhoud

85e jaargang

Nr. 43

- 1 De rijkdom van Gods zegen
- 2 De prediking van Christus (2)
- 4 De weg naar de vereniging (7)
- 5 In orde: Schuldbelijdenis
- 7 Bijbel, traditie en cultuur (2)
- 8 De plaats van de kerk ten opzichte van het wereldlijk recht (1)
- 9 In de voetstappen van Paulus (1)
- 11 Kerknieuws
- 11 Berichten
- 12 Kerkdiensten

de nacht toont wetenschap." Dan mogen zij verwaardigd worden om in de deugd van die goedheid niet alleen de schepping te zien, maar ook de weg der verlossing te ervaren.

Nee, het is niet slechts een tijdelijke zegen, die Mozes Nafthali toewenst, maar een zegen tot in alle eeuwigheid.

Wat is het, dat met de zonde doet breken? Het is een indruk van Gods goedheid; dan krijgt God waarde.

We kunnen soms trachten in eigen kracht Gods wegen te vinden, maar als het niet gepaard gaat met een indruk van de liefde en de goedheid van het Goddelijk wezen, zullen wij nooit door de band der liefde aan Gods inzetten verbonden worden. Dan krijgen wij met Demas de tegenwoordige wereld weer lief. Maar waar het beginsel goed is, zingt men:

*Uw goedheid Heer, is Hemelhoog;
Uw waarheid tot de wolkenboog;
Uw recht is als Gods bergen;
Uw oordeel grond'loos; Gij behoedt,
En zegent mens en beest, en doet
Uw hulp nooit vrucht'loos vergen.*

Als gij verzadigd wordt met de goedgunstigheid van de Verbondsgod, weet u wat er dan gebeurt? Dan worden wij vol van de zegen des Heeren. Dan is er sprake van vervulling. Dan is er voor niets anders plaats. Dan is vervuld geworden wat Christus sprak: "Zoekt eerst het koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid, en alle andere dingen zullen u toegeworpen worden." Dan is er alleen plaats voor de bediening van Hem, die sterken kan in

voor- en tegenspoed.

God heeft Zijn zegen verbonden aan het waarnemen van de godsdienstplichten, ook in het huiselijk leven. Wij wensen u daarom toe de keus van Jozua: "Aangaande mij en mijn huis, wij zullen de Heere dienen." Schaamt u het Evangelie van Christus niet. Dat Woord opent vloek en zegen. Als er geen vloek was, kon de zegen nooit groot worden. Maar nu is de zegen groter dan ooit een mens kan liggen in de vervloeking. God neemt de vloek weg, opdat Zijn volk de zegen zou ontvangen.

Er kunnen op deze aarde veel grote wensen vervuld worden, maar hoewel

het groot is als God onze wegen bestuurt en ons Zijn tijdelijke zegen schenkt, kan het ons nooit volkomen vervullen. Als wij vandaag die zegen ontvangen hebben, komen wij voor morgen weer te kort. Al zou de mens negentig of honderd jaar worden, hij zou nooit verzadigd zijn.

Maar er staat van Gods eeuwige zegen, die Hij Zijn volk schenkt: "Zij zullen verzadigd worden met het goed van Zijn huis, met het heilige van Zijn paleis." In het minste wat God daarvan geeft, ligt een volheid, die voortvloeit uit de volheid van Hem in Wien al de volheid der Godheid lichamelijk woont.

wijlen ds. F.J. Dieleman

2

De prediking van Christus

Schriftuurlijke prediking

Als de Schrift getrouw gepredikt wordt, dan wordt Christus gepredikt. Een schriftuurlijke prediking is een Christusprediking. Ds. A. Vergunst stelde in 1976 in De Saambinder de vraag of onze prediking voluit Schriftuurlijk genoemd kan worden. "Komt daarin de verkondiging van Wet en Evangelie op zulk een wijze aan de orde, als in de prediking behoort?"

Er kan wel een "donderen met de Wet" zijn, welke geen enkele uitwer-

king ten goede heeft, wanneer die niet gepaard gaat met de liefelijke uitnodiging van het Evangelie" (Neem de wacht des Heeren waar; Houten 1983, blz. 166).

In dat verband haalt ds. Vergunst de bekende Alexander Comrie aan, die het volgende gezegd heeft: "Ik heb in de loop van mijn leven en ook in mijn bediening ondervonden dat het prediken van de vrije genade, van de heerlijkheid van de Persoon des Middelaars, van het aanbod van zaligheid, van de bereidwilligheid van Christus om te zaligen en van de

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur:
ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers aan:
ds. A. Moerkerken, Händelstraat 1,
2901 JC Capelle aan den IJssel,
tel. 010-4472388, fax 010-4472263
e-mail: moerkerken@kliksafe.nl

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.

Boeken ter recensie en meditaties aan:
ds. G.J. van Aalst, Molendijk 136,
3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk)
en berichten aan:

redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl

Aanlevertijd:

Uiterlijk **woensdag 17.00 uur** vóór
de datum van verschijning van De
Saambinder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten
en beroepingswerk aan:
Kerkelijk bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: kbgg@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:
Administratie van De Saambinder:
J. Honkoop, Jan Willem Frisoehof 53,
2517 LA 's-Gravenhage,
tel. 070-3514465, fax 070-3512718,
e-mail: saambinder-adv@kliksafe.nl
Postbankno. 256686 t.n.v. de administratie
van De Saambinder.

Advertenties 0,60 per mm.
Familieberichten 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen **uiterlijk donderdag**
in het bezit van de administratie te zijn.
Rouwadvertenties
uiterlijk maandagmorgen 9 uur.

Abonnementenadministratie
Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: kbgg@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden:
Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-
abbonementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: 11,- per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
22,- per jaar + extra portiekosten.
Canada \$ 108,-; USA \$ 93,-.

Correspondentie-adres
Noord-Amerika:
Mr. Clarence Bleeker
1233 Leffingwell Av, N.E.,
Grand Rapids, Michigan,
U.S.A. 49505.

*De redactie kan niet aansprakelijk
worden gesteld voor de inhoud van:
de advertenties en de (recensies van de)
aangekondigde boeken.*

voorrechten derzulken, die in Hem zijn, het meest teweegbrengt om de harten tot liefelijke aandoening te brengen; integendeel heb ik ook ondervonden dat met al het donderen van de Wet niets anders voortkomt dan een Kaïns berouwen een Judas' bekering en dat de harten door benauwdheid als tussen twee schroeven worden gesteld, zodat er van de leer des troostes niets in dezelve kan ingaan, noch enige verzuchting kan uitgaan. Gods barmhartigheid in Christus doet het hart smelten, maar Gods rechtvaardigheid doet het hart inkrimpen" (A. Comrie: *Stellige en practikale verklaring van den Heidelbergischen Catechismus*; Barneveld, 1976, blz. 47). Me dunkt dat dit citaat van Comrie, die door ds. G. H. Kersten altijd zo hoog geacht is, duidelijk maakt hoe groot het belang is van de prediking van Christus. Daarbij wil ik wijzen op een citaat van ds. Vergunst: "Er is eens opgemerkt dat de nood van de kerk in onze tijd ten nauwste samenhangt met de 'nood der prediking'. Nu is zo'n gezegde gemakkelijk aan te halen, als we daarbij vooral aan anderen willen denken. Maar zou het niet heilzaam voor prediker én gemeente kunnen zijn, om deze zaak ook 'met insluiting van zichzelf' te overwegen?"

De prediking van de heerlijkheid van Christus

In de belangwekkende woorden van Comrie spreekt hij over de prediking van "de heerlijkheid van de Persoon des Middelaars". Christus dient de grote inhoud van de prediking te zijn. Ds. A.F. Honkoop zei tegen ons als studenten: "Als je Jezus niet gepreekt hebt, dan heb je niet gepreekt. Neem Jezus weg en je neemt alles weg." De prediking moet zijn een prediking van Christus, van Zijn Persoon, zoals Comrie dat zegt, en daaraan onlosmakelijk verbonden van Zijn werk. Zijn Persoon en Zijn werk. Zijn werk is zo groot omdat Zijn Persoon zo groot is. De prediking zal "door-gloeid" moeten zijn van Christus.

Ds. G.H. Kersten zegt in een van zijn preken: "Eén ding is u nodig; dat ge Christus tot uw Borg en Middelaar door het geloof moogt kennen en in Hem gevonden wordt. Het is geen Evangelieprediking, die Christus verzwijgt." (Ds. G.H. Kersten: *De gelovige verwachting*; Utrecht, blz. 475, 476). Tot ouderlingen en anderen, die met hem over de prediking spraken, zei hij: "Een dienaar moet proberen om

de bruid bij Christus te brengen en Christus bij de bruid." (ds. M. Golverdingen: *Ds. G. H. Kersten – facetten van zijn leven en werk*; Houten 1993, blz. 244). Er wordt ons wel eens verweten dat onder ons Christus niet of te weinig gepredikt wordt, en dat in plaats daarvan de christen gepredikt wordt. Dit verwijt moeten we ernstig nemen. Het zou erg zijn wanneer dit verwijt terecht was. Ik geloof dat inderdaad het gevaar aanwezig is dat de prediking blijft hangen in allerlei bevindingen en kenmerken, terwijl teveel Christus op de achtergrond blijft. Of dat de

Er is eens opgemerkt dat de nood van de kerk in onze tijd ten nauwste samenhangt met de 'nood der prediking'.

prediking te zeer blijft steken in de toeleidende weg tot Christus, terwijl "de heerlijkheid van de Persoon des Middelaars" misschien de laatste minuten aan de orde komt, om maar te zwijgen van het leven des geloofs uit Hem. Ds. Kersten zag dat gevaar ook al duidelijk onder ons: "Doch dan dreigt gevaar, ook onder ons; het gevaar, dat men zoekt een 'bevindelijke' prediking, die van Christus zwijgt, die opbouwt in gestalten en zalig spreekt op tranen. Neen, ik voer geen pleit voor de bloot voorwerpelijke prediking, die het hart koud laat, en de kerk versteent; waarin de ernstige vermaning van de onwedergeborene veelal ontbreekt; en van de bevinding der heiligen gezwegen wordt; een prediking die al te zeer in ons vaderland doordrong en onberekenbare schade aanrichtte. Maar ook een tegenovergestelde prediking, die opbouwt in bevindingen, en van het Woord van Christus losweekt en van Hem als de enige grondslag zwijgt, is te schuwen" (*De gelovige verwachting*; blz. 475).

De woorden van ds. Kersten maken duidelijk dat er hier sprake is van een spanningsveld. Enerzijds moet Christus verkondigd worden als de enige Grond van behoud, maar anderzijds dient de prediking niet te zwijgen van de bevinding der heiligen, van de wegen die de Heere met de Zijnen gaat, van de standen in het genadeleven. Met andere woorden, de prediking dient schriftuurlijk-bevindelijk te zijn. Er is een eenzijdige

Christusprediking, waarin Hij wel de gemeente wordt voorgesteld, maar waarin de gemeente niet hoort hoe een arme zondaar deel krijgt aan Christus. Er is ook een eenzijdige bevindelijke prediking, die blijft hangen in bevindingen en ervaringen, maar waarin Christus teveel ontbreekt. Deze beide klippen moeten we naar het woord van ds. Kersten "schuwen".

Wet en Evangelie

Wat opvalt in bovengenoemd citaat van Comrie is, dat hij daar spreekt over de prediking van Wet en Evangelie. Er wordt de Gereformeerde Gemeenten wel eens verweten, dat daar teveel accent ligt op de prediking van de Wet en te weinig op die van het Evangelie. Daarom zou onze prediking geen Christus-prediking zijn. Ons wordt een wettische prediking verweten. Daarbij kan men dan de vraag stellen wat men dan onder een wettische prediking verstaat. Is dat een prediking waarin de mens wordt voorgehouden dat hij door de werken der wet tot de Heere kan opklimmen? Het zou verschrikkelijk zijn als zo onze prediking zou zijn. Of verstaat men onder een wettische prediking dat er sprake zou zijn van een prediking, waarin de gemeente allerlei "wettische" regels worden voorgehouden ten aanzien van de levensstijl? Het is ongetwijfeld nodig dat ons in de prediking wordt voorgehouden wat een werkelijk christelijk leven is en dat dit te maken heeft met een breed veld, zoals onze kleding en onze uiterlijke verschijning, onze omgang met de moderne media, onze houding tegenover het materialisme en de "genotscultuur" van onze tijd, en nog zoveel dingen meer. De prediking dient daarin concreet te zijn. Als men dat "wettisch" noemt, dan heeft men het niet begrepen. De oudtestamentische profeten hebben concreet over de zonde gesproken en concreet tegen de zonde gewaarschuwd. Ik vrees dat we ook in onze gemeenten vaak nog veel te abstract over de zonde spreken en preken. Laten we maar concreet zijn. Bij een abstract spreken over de zonde blijven we zelf buiten schot. Ik ben ervan overtuigd dat juist in een schriftuurlijke Christusprediking heel concreet en eerlijk de zonde wordt aangewezen. In de prediking moet zó concreet over de zonde worden gesproken dat we er niet meer omheen kunnen. Maar tegelijkertijd zal de prediking

duidelijk dienen te maken dat een waarachtig christelijk leven alleen geleefd kan worden in de gemeenschap met Christus. Als we de gemeente allerlei regels voorhouden om na te leven buiten het leven uit Christus om, dan is het gevaar voor een wettisch leven zeker aanwezig. Het is een van de spanningsvelden waarin de prediking zich bevindt, dat aan de ene kant opgewekt moet worden tot een leven naar Gods Woord en gewaarschuwd moet worden tegen de zonde, en dat aan de andere kant gepredikt moet worden dat een werkelijk christelijk leven alleen maar gekend kan worden in de gemeenschap met Christus. Nooit zal de prediking de gemeente rust mogen geven buiten Christus.

Als men onder een wettische prediking een prediking verstaat waarin de Wet aan de gemeente wordt voorgehouden, dan zeg ik het de Catechismus hartgrondig na, dat de Wet "scherpelijk" gepredikt moet worden. De apostel Paulus leert ons immers in de Brief aan de Romeinen dat door de Wet de kennis der zonde is. Onze Heidelbergse Catechismus zegt dat na in Zondag 2. Als de Wet in al haar eisen en vloeken de gemeente niet meer wordt voorgehouden of bijna niet meer wordt voorgehouden, als het recht Gods niet meer wordt verkondigd, dan verliest de prediking zijn diepte. Dan wordt de prediking oppervlakkig, want dan wordt ook niet meer duidelijk, wat de diepte en de betekenis is van het werk van Christus. Juist de scherpe prediking van Gods Wet en Gods recht doet de diepte verstaan in het werk van

Christus. Hij is immers gekomen om aan de Wet te voldoen en Gods recht te bevredigen. We geloven vanuit de Schrift, dat er voor Christus en Zijn werk plaatsgemaakt moet worden. Christusprediking is ook prediking van het plaatsmakende werk van de Heilige Geest. Van nature immers heeft de Man van smarten geen waarde voor ons, dan heeft Hij geen gedaante noch heerlijkheid, dat we Hem begeerd zouden hebben (Jes. 53). Dat zal ook eerlijk in de prediking de gemeente moeten worden voorgehouden. Ik merk altijd weer verzet tegen de prediking van het plaatsmakende werk van Gods Geest voor Christus. Men meent dat die prediking geen Christusprediking is, maar een christenprediking. Men noemt dat dan een voorwaardelijke prediking. Onder een voorwaardelijke prediking echter versta ik een prediking, waarin de mens zelf eerst aan bepaalde voorwaarden moet voldoen, waardoor hij zichzelf geschikt kan maken voor Christus. Of een prediking waarin alleen zondaren die aan bepaalde vereisten voldoen, zoals een diep schuldbesef, tot Christus worden genodigd. Het plaatsmakende werk van de Heilige Geest echter in het zondaarshart is geen voorwaarde, die de mens eerst vervullen moet, maar het is de *weg*, waarlangs de Heere Zelf door Woord en Geest zondaren leidt tot de Zaligmaker. In dat plaatsmakende werk heeft de kennis der ellende uit de Wet Gods een belangrijke plaats. *(wordt vervolgd)*

Zeist,

ds. J.J. van Eckveld

Een nieuwe opening

De verandering in de gemeenten was ds. Kersten, inmiddels predikant te Rotterdam, niet ontgaan. Zijn contacten met zijn collega van de Ledeboeriaanse gemeente in de havenstad, ds. N.H. Beversluis, waren goed. In Ledeboeriaanse kring was de wind aan het draaien.

In een classisvergadering van dat kerkverband te Rotterdam op 13 oktober 1905 onder leiding van de genoemde predikant, werd de wending zichtbaar. Scriba A.A. van Lieburg, ouderling te Nieuw-Beijerland, noteerde in zijn zeer verzorgde handschrift: 'De classis ... bespreekt de vraag of er genegenheid zou bestaan om alsnog op de zaak van mogelijke vereniging terug te komen, en wordt door de broeders verklaard, dat zij daar niet tegen zouden zijn, indien zulks mogelijk mocht blijken. De classis besluit deze zaak op nieuw op de eerstvolgende grote vergadering te releveren'.

In dit licht wordt duidelijk waarom ds. Kersten nieuwe voorstellen bleef ontwikkelen.

Op 27 juni 1906 waren de Kruisgemeenten weer in Algemene Vergadering bijeen. Vereniging was onmogelijk gebleken. Daarom deed de preses, ds. Kersten, het voorstel om 'de Leeraars officieel (te) erkennen en hun tevens te noodigen tot wederkerige erkenning'. De notitie van ds. Kersten die de datum draagt van 26 september 1906 maakt duidelijk dat de Ledeboeriaanse classes na een vrij korte tijd met het voorstel instemden: 'Schrijven d.d. 19-9-1906 van de Ger. Gem van wijlen Ds. Ledeboer door Ds. Boone tot wederkerig erkenning van elkanders ambten en ambtelijke verrichtingen en samenleving'.

Deze erkenning was in feite dé doorbraak in het proces van toenadering van beide kerkverbanden. Die erkenning bracht immers met zich mee dat beide kerkverbanden een even groot belang kregen bij degenen die in elke groepering tot het ambt werden toegelaten!

Op de Algemene Vergadering van de Kruisgemeenten van 23 mei 1907 werd dan ook de volgende stap gezet die niet uit kon blijven.

De vergadering nam het besluit tot de instelling van een gezamenlijke commissie tot het onderzoek van nieuw toe te laten leraars en oefenaars. Men zou de Ledeboeriaanse gemeenten verzoeken om een zelfde besluit te nemen.

7

De weg naar de vereniging van 1907

Notities van ds. G.H. Kersten

De ontmoeting van de afgevaardigden van de Kruisgemeenten en de Ledeboerianen op 7 juni 1905 was op een volledige mislukking uitgelopen. Daarbij ging het niet alleen om de ontvangst en de behandeling, die de Kruisgezinde broeders niet als positief hadden ervaren. Wat de deur dichtdeed, was het feit dat men bij de Ledeboerianen van geen toegeven

wilde weten. Men wilde wel verenigen, maar alle gemeenten in het nieuw te vormen kerkverband zouden de psalmberijming van Datheen moeten gebruiken. Deze zeer teleurstellende uitslag had echter toch een onvermoed positief gevolg. In alle gemeenten van de beide kerkverbanden werd de vereniging het onderwerp van gesprek. De Heere regeert!

De uitgestoken broederhand

Het bleef echter niet bij de instelling van deze commissie. Volgens de Dordtse Kerkorde behoorde een voorstel op de agenda van een meerdere vergadering te zijn geplaatst door een gemeente of een classis. Ds. Kersten zag echter kennelijk mogelijkheden om het ijzer te smeden nu het heet was. Daarom diende hij nu ter vergadering zélf een voorstel in, waarin de vereniging als zodanig opnieuw aan de orde werd gesteld aan de hand van een concreet plan om hét probleem in de besprekingen – de keuze van de psalmberijming – tot een oplossing te brengen.

Dit niet op de agenda staande voorstel werd breedvoerig besproken. Men was de koude ontvangst in Bruinisse in 1905 nog niet vergeten. Toch was het algemene gevoelen van de vergadering om 'andermaal de broederhand uit te steken, daar het toch een volk is hetwelk met ons één is in geloofsbelijdenis en er buitendien reeds een tweetal onzer voormaligen Leeraars door roeping van zulke gemeenten met hen zijn verenigd'. Men doelde met de laatste woorden op de recente overgangen van ds. J.R. van Oordt en ds. H. Roelofsen. Vervolgens ging men over tot het benoemen van een commissie, die de Algemene Vergadering van de gemeenten te Middelburg op 4 en 5 juni zouden bijwonen. De commissie bestond uit ds. G.H. Kersten te Rotterdam, preses van de vergadering, ds. A. Janse te Barneveld, scriba, diens broer ouderling A. Janse van Meliskerke en ds. Jac. Overduin te Lisse. De commissie vergewiste zich via oud-Kruisdominee H. Roelofsen van het feit dat men op de Algemene Vergadering van de Ledeboeriaanse gemeenten te Middelburg welkom zou zijn en op welk tijdstip. Ook droeg men er zorg voor, dat het voorstel om de Ledeboeriaanse gemeenten tegemoet te komen van te voren in een schrijven aan de Algemene Vergadering van deze gemeenten was verwoord. In de avond van 4 juni kwam te commissie te Middelburg aan.

Het beraad over de psalmberijming

Tegen het einde van de tweede vergaderdag – 5 juni – werd de brief van de Kruisgemeenten voorgelezen. Die mondde uit in het voorstel: 'Overwegende, dat het grootste bezwaar tot vereeniging van uwe zijde bestaat in de bij ons gebruikte psalmberijming, wenschen wij van onze zijde,

zooveel doenlijk is, die hinderpaal weg te nemen, n.l. door de Psalmen van Datheen in alle classevergaderingen of Synodale bijeenkomst te gebruiken, opdat geen der broeders uit uwen kring in hun gemoed zouden bezwaard worden. Bovendien

Daarom diende hij nu ter vergadering zélf een voorstel in, waarin de vereniging als zodanig opnieuw aan de orde werd gesteld aan de hand van een concreet plan om hét probleem in de besprekingen – de keuze van de psalmberijming – tot een oplossing te brengen.

zullen onze Leeraars predikende in uwe kerken, volgaarne gebruik maken van de oude Psalmberijming, terwijl uwe Leeraars dienstdoende in onze gemeenten volkomenlijk de vrijheid verleend wordt de oude berijming op den kansel te gebruiken'.

Ds. Kersten kreeg daarna van de preses, ds. L. Boone, het woord om het een en ander nader toe te lichten. Het was direct na zijn uiteenzetting al merkbaar dat 'schier de gansche Vergadering' zich in de voorstellen van de Kruisgemeenten kon vinden. Overigens betekende die constatering in het notulenboek van de

Rotterdamse Kruisgemeente niet dat elke discussie ontbrak. Ds. Kersten sprak 25 jaar later over 'een korte deliberatie'.

De keuze van de naam

De scriba, ouderling Van Lieburg, memoreerde in de zeer beknopte notulen niet veel meer dan dat er een bespreking werd gehouden. Aan de samenvatting van de inhoud van de brief van de Gereformeerde Gemeenten onder 't kruis verbond hij echter een opvallend zinnetje, dat geen betrekking kan hebben op de inhoud van de brief: 'dat zij het achtervoegsel "onder 't kruis" achter den titel hunner gemeenten willen weglaten'. Uit andere bronnen wordt duidelijk dat aan deze toezegging enige discussie over de naam van de gemeenten vooraf ging. De Ledeboerianen moeten op hun beurt hebben afgezien van de toevoeging 'in navolging van ds. L.G.C. Ledeboer'.

Toen beide kerkverbanden het achtervoegsel in hun naam lieten vallen, hield men de gemeenschappelijke kern van de naam van beide kerkverbanden over: Gereformeerde Gemeenten. Die besluitvorming leidde op een later tijdstip tot de vermelding in artikel 11 van de Bepalingen van de Vereniging: 'Opdat de eenheid der kerken zich ook naar buiten openbare, zullen de kerken de naam dragen van "Gereformeerde Gemeenten".'

Boskoop, ds. M. Golverdingen

IN ORDE

Schuldbelijdenis

Het lijkt wel dat schuldbelijdenis alleen maar voorkomt vanwege zonde tegen het zevende gebod en dan wel in het bijzonder als het gaat over een zogenaamd 'gedwongen huwelijk'. Hierover werd een vraag gesteld. Wanneer we hierover willen nadenken, moeten we eerst letten op het doen van schuldbelijdenis in het algemeen.

Schuldbelijdenis

Alle zonden, van vroeger en van nu, openbare en geheime, dienen voor 's Heeren aangezicht beleden te worden. Want ze worden ten eerste

tegenover Zijne heilige Majesteit bedreven. En Hij alleen kan werkelijk vergeving schenken. Maar wanneer dient er nu schuldbelijdenis binnen de gemeente afgelegd te worden? Ten eerste is er de regel: openbare zonden moeten in het openbaar beleden worden. Wanneer het dus gaat over verborgen zonden, over zonden waar niemand of vrijwel niemand in de gemeente weet van heeft, dan hoeven die niet in het openbaar beleden te worden. Sterker: die mógen zelfs niet in het openbaar beleden worden. Zo zal het tenminste gewoonlijk zijn, want de regel is dat verborgen

zonden niet openbaar gemaakt mogen worden. Dus ook niet door de schuldbelijdenis over die zonde openbaar bekend te maken.

Maar in de praktijk lijkt het vaak alleen maar te gaan om situaties waarbij er sprake is van zwangerschap voor het huwelijk. Er wordt dan wel gezegd: anderen leven niet anders, maar er komt geen zwangerschap van of men gebruikt zelfs middelen om deze te voorkomen. En moeten die dan geen schuldbelijdenis doen? Laten we voorop stellen dat het de lijn en de eis van Gods Woord is dat een jongen en een meisje rein het huwelijk in gaan. Zoals we dat lezen van Jozef en Maria in Mattheüs 1 en bijvoorbeeld ook opmerken van Jakob in zijn omgaan met Rachel. Zo behoort het te zijn. Waar deze lijn niet eerlijk aangehouden wordt, is sprake van zonde. En ook deze zonde dient verlaten en beleden te worden. Tegenover de Heere en tegenover elkaar.

Uiteraard geldt dit ook van andere zonden. Roddelen, zwart geld praktijken, verkeerde zaterdagavondbesteding, zondig gebruik van moderne media en zo zijn meer praktische zonden te noemen. Alle zonden moeten beleden en verlaten worden. Vooral onze grootste zonde, onze wortelzonde: opstand tegen de Heere, afval van Hem; onze onbekeerlijkheid en ons ongeloof. Steeds klinkt indringend het Woord: bekeert u. Een groot gevaar is dat het zondebesef uitholt. Is dat nu zo erg? Ik vind dat zoiets best moet kunnen. Zulke redeneringen geven blijk van weinig besef van Gods heiligheid en ook van weinig zondebesef.

Nu gaat het concreet om schuldbelijdenis vanwege bepaalde zonden tegen het zevende gebod van Gods heilige wet. Het kan zijn dat er op dit terrein zonden zijn, die niet openbaar zijn en ook niet openbaar (hoeven te) komen. Daarmee blijven het zonden. En die moeten verlaten en beleden worden. Tegenover wie moeten ze beleden worden? Zijn het zonden die verborgen zijn en verborgen blijven, dan moeten ze in het verborgen beleden worden. Tegenover de Heere, tegenover elkaar en misschien ook tijdens het huwelijksgesprek. Zonder dat hiervan mededeling gedaan wordt aan de gemeente. Want wat verborgen is en blijft, mag niet openbaar gemaakt worden. Is er sprake van een voor huwelijkse zwangerschap, dan blijft deze niet verborgen en zal er openbare (afkon-

diging van de) schuldbelijdenis moeten plaatsvinden.

Het komt in de praktijk voor dat tijdens het huwelijksgesprek of op een ander moment er schuld beleden wordt door een stel dat nog niet getrouwd is. Deze schuldbelijdenis komt niet verder dan de beslotenheid van het huwelijksgesprek of de studeerkamer. Persoonlijk heb ik dit ook meer dan eens meegemaakt.

Er kan zeker niet geredeneerd worden: er gebeurt zoveel wat niet goed is, dus is een schuldbelijdenis bij een gedwongen huwelijk niet meer nodig. Het is erg wanneer er voor het huwelijk dingen gebeuren die niet behoren. Dat moet niet zo zijn. Daar moeten we voor waarschuwen. Ook in onze tijd van uitholling van waarden en normen. De Heere ziet alles. Verkeringstijd is een mooie tijd; ook een tijd van respect, voorzichtigheid en beheersing. Het moet jonge men-

Uiteraard geldt dit ook van andere zonden. Roddelen, zwart geld praktijken, verkeerde zaterdagavondbesteding, zondig gebruik van moderne media en zo zijn meer praktische zonden te noemen. Alle zonden moeten beleden en verlaten worden.

sen er om gaan op een goede wijze het huwelijk in te mogen gaan. Dat is naar Gods inzetting. En we willen toch graag dat er op een goede wijze om 's Heeren zegen gevraagd mag worden? Ook moet bedacht worden dat een verkering, of zelfs een verloving, uit kan gaan. Wat is het belangrijk wanneer men dan eerlijk vrij is tegenover elkaar.

Niet slechts één gebod

Iedereen heeft eerlijk te leven voor Gods alwetend Aangezicht. Daarbij hebben we er ook op te letten dat Gods Naam om ons niet gelasterd zal worden. Ook niet door mensen van buiten die zouden (kunnen) zeggen: gaat dat zo bij mensen van de kerk? Dat is een grote verantwoordelijkheid. Niet alleen in verkeringstijd, maar voor iedereen. De zonde ligt, zeker ook op dit terrein, altijd op de loer en heeft aansluiting bij ons zondige hart.

Ook bijvoorbeeld ten aanzien van het

omgaan met moderne media, dvd's, ons taalgebruik en andere zaken. In het algemeen zijn fatsoen en normbesef erg uitgehold. We mogen wel vragen dat de Heere ons en onze jongeren beware. En dan gaat het niet alleen over het terrein van het zevende gebod. Het kan wel eens lijken dat er alleen maar schuldbelijdenis aangaande overtreding van het zevende gebod voorkomt. Dat is overigens niet juist.

Persoonlijk heb ik ook wel meegeemaakt dat iemand schuldbelijdenis deed vanwege overtreding van het vijfde, een andere keer van het zesde, ook eens omtrent het achtste en eveneens een keer rondom het negende gebod. Wel moeten we bedenken dat niet vanwege allerlei "dagelijks voorkomende" zonden schuldbelijdenissen afgelegd worden. Niet om deze dan maar goed te praten. Wel zal er eerst een feit of een klacht ter kennis van de kerkenraad moeten komen, wil het gesprek over concrete zonden en eventueel schuldbelijdenis daarover aangegaan worden. Ook zijn er zonden waarvan afgemaand wordt (rondom moderne media bijvoorbeeld) waarbij men niet meteen schuldbelijdenis doet als men zijn leven betert. Alleen in nadrukkelijke gevallen zal dat dan wel gebeuren.

In heel ons leven hebben we voorzichtig te wandelen. Daartoe biedt het gebod en het Woord des Heeren zulk een goede weg. De enige goede weg. De dichter bad: "Doe mij op 't pad van Uw geboden treden". En hij vond er vreugde in. We moeten over schuldbelijdenis afleggen niet alleen negatief doen.

Uiteraard, het beste is wanneer we geen schuldbelijdenis hoeven te doen omdat er geen openbare zonde ligt. Maar wie is zonder zonde? Het is goed schuld te mogen belijden. De Heere kan daarin iets bevrijdends doen ervaren. Dan zal zeker ook de zonde verlaten en bestreden worden. Als het goed is zal de zonde ons pijn (gaan) doen en smart geven.

Wanneer iemand zeggen moet en mag dat de zonden zo'n pijn doen, zal er geen sprake zijn van schuldbelijdenis moeten doen. Dan zal het veeleer de vraag zijn: zou ik schuldbelijdenis mogen doen? Een groot wonder is het wanneer de balsem der vergeving ervaren mag worden. Dat kan zelfs voor de grootste der zondaren. Om Jezus' wil.

Krimpen aan den IJssel, ds. P. Mulder

Bijbel, traditie en cultuur

In hoeverre is de onder ons gangbare gereformeerde traditie nu ook echt bijbels te onderbouwen? Gaat het niet veelal om menselijke inzettingen, zwaar om te dragen, zoals in Christus' tijd de Joden die ook in grote aantallen gemaakt hadden? Op zich zijn die vragen legitiem, al is de achtergrond waaruit men spreekt vaak wel bedenkelijk. Anderen maken onderscheid tussen de kleine en de grote traditie. De kleine traditie (vrouwen met hoed in de kerk, geen gezangen etc.) heeft men losgelaten, maar aan de grote traditie (sola scriptura, sola gratia, sola fide) wil men blijven vasthouden. Overigens zie je in de praktijk nogal eens dat er dan in de loop der jaren steeds meer tot de kleine traditie gerekend wordt.

Tweede kerkdienst

Zo wordt in de brede gereformeerde gezindte in toenemende mate de noodzaak van de tweede kerkdienst, vanouds een belangrijk onderdeel van de gereformeerde traditie, ter discussie gesteld. Buitenlandse christenen hebben ook maar één keer dienst op zondag, zo heeft men tijdens zijn vakantie gemerkt. En dat idee sprak hen wel aan. Overigens hoeft je daar niet voor naar het buitenland. Veel gemeenten in de PKN hebben de tweede dienst al lang afgeschaft. Bovendien zijn er veel christenen in binnen- en buitenland die zelden of nooit naar de kerk gaan. Die moeten we zeker niet als voorbeeld nemen.

Dat neemt niet weg dat de vader die van zijn recalcitrante zoon of dochter de vraag krijgt voorgelegd waar het nu eigenlijk in de Bijbel staat dat je op zondag twee keer naar de kerk moet, niet zomaar een tekst kan citeren waarin dat uitdrukkelijk vermeld wordt. Hij kan beginnen met te zeggen, zoals mijn moeder wel deed, dat we niet naar de kerk moeten, maar naar de kerk mogen. Daarbij moet dan wel duidelijk zijn dat we, als we kunnen gaan, niet thuis mogen blijven.

Nu geldt niet alleen ten aanzien van onderdelen van de gereformeerde traditie, maar ook ten aanzien van allerlei actuele kwesties (bijvoorbeeld het gebruik van internet) dat

we die niet regelrecht in de Bijbel kunnen terugvinden. Ook al zien we de Bijbel als het gezaghebbend Woord van God, er bestaat nu eenmaal een grote tijdsafstand tussen ons en de tijd van de bijbelschrijvers. Er valt nergens in de Bijbel te lezen hoe vaak we op zondag naar de kerk dienen te gaan, evenmin als er ergens staat hoe lang de kerkdienst moet duren. Dienaangaande is er onder ons een bepaalde traditie gegroeid. Die mag je niet zonder meer gelijk stellen met Gods gebod, maar die heeft wel duidelijk haar waarde. Die traditie is niet zo maar ontstaan. Dat is de erfenis van een godvruchtig voorgeslacht. Daar mogen we ook Gods leiding in zien.

Als we beseffen dat de zondag een bijzondere dag is, afgezonderd voor de dienst des Heeren, dan is één kerkdienst wel erg mager.

Als we beseffen dat de zondag een bijzondere dag is, afgezonderd voor de dienst des Heeren, dan is één kerkdienst wel erg mager. Nu heb ik in Ghana wel eens een kerkdienst bijgewoond die bijna vier uur duurde. Maar voor Nederland geldt dat in die sectoren van het kerkelijk leven waar de tweede dienst onder druk staat of inmiddels al is afgeschaft, de duur van de kerkdienst eerder aan de korte kant is dan aan de lange. En wie aan één kerkdienst genoeg heeft, besteedt de rest van de zondag veelal in de recreatieve sfeer. Het is meestal niet zo dat men zozeer verdiept is in een oudvader of zozeer bezig is met bijbelstudie, dat men om die reden vrijmoedigheid heeft om de tweede dienst over te slaan. Ook hier geldt dat de dingen niet op zichzelf staan. De avondmaalstafels onder ons worden steeds voller en de middagdiensten worden steeds leger, zo constateerde een hervormd-gereformeerde predikant al jaren geleden. Waar de tweede dienst onder druk staat, is vaak al eerder de catechismusprediking ter discussie gesteld. Vaak worden er ook allerlei pogingen gedaan

om de (tweede) kerkdienst op te leuken. Met een combinatie van godsdienst en amusement probeert men alsnog mensen te trekken.

Bij nader inzien

Er is dus reden om zuinig te zijn op onze gereformeerde traditie. En dat zeker in een tijd van geestelijke armoede. Maar we moeten ons ook hoeden voor een verstarring waarbij ieder voorstel tot verandering, hoe miniem ook, alleen maar afwijzende reacties oproept. Overigens behoeven we voor het verwijt van verstarring ook weer niet altijd op de loop te gaan. Een kerk die aan de gereformeerde leer wil vasthouden en ook begeert dat dat in de levenswandel van haar leden tot uitdrukking komt, zal inderdaad naar de buitenwereld star over komen. Dat is niet anders. Zij wil immers vasthouden aan Gods getuigenis, dat eeuwig zeker is. Maar er zijn altijd dingen die bij nader inzien niet zo erg waren als men eerst dacht, zoals ook bepaalde dingen gevaarlijker kunnen zijn dan men zich aanvankelijk realiseerde. In de tijd van de Reformatie wilde men de orgels in de kerken niet gebruiken bij de eredienst. Daarvoor kon men zich zelfs beroepen op Calvijn. Later ging men daar toch toe over en nu kunnen we ons een kerkdienst waarbij de gemeentezang niet door het orgel begeleid wordt, moeilijk meer voorstellen. De Schotse Free Presbyterian Church daarentegen is aan de oude calvinistische lijn blijven vasthouden. Maar of dat nu echt een pluspunt is?

Het argument "zo hebben we dat nooit gedaan" is bepaald niet sterk. Zeker niet als het daarbij blijft. En vooral niet ten aanzien van een zich mondig voelende jongere generatie. Die vraagt terecht om een bijbels onderbouwde argumentatie. Sommige praktijken in ons kerkelijk leven zijn inderdaad niet meer dan een goede gewoonte. We doen dat nu eenmaal zo, maar het zou ook anders kunnen.

Er kunnen in het verleden ook (verkeerde) gewoonten zijn ontstaan waar we vanaf moeten zien te komen. En er kunnen ook allerlei regels en gewoonten zijn die door de veranderde omstandigheden hun nuttige functie verloren hebben of nu zelfs averechts werken. De kopepen slang die Mozes gemaakt had als een teken van Gods barmhartigheid, moest door Hizkia vernietigd worden (2 Kon. 18:4).

Druk van de feiten

Maar we moeten ons wel realiseren dat we onder zware druk staan van de wereld waarin wij leven. Wat in onze tijd normaal gevonden wordt, of dat nu de besteding van de zondag betreft of het terrein van huwelijk en seksualiteit, werkt door in ons denken en handelen. Dat gaat heel geleidelijk, maar daarom is dat slijtageproces niet minder reëel. Feiten zijn natuurlijk geen normen. Er bestaat, als je het strikt bekijkt, vaak een grote kloof tussen wat is en wat behoort te zijn. Maar psychologisch is er wel, wat men noemt, de normatieve kracht van de feitelijkheid.

Als mensen om ons heen dingen zeggen of doen die volstrekt verkeerd zijn, dan schrikken we daar eerst van. Maar op den duur gaan we daar aan wennen. Ook al doen we het zelf nog niet, dan is onze reactie al gauw dat dat tegenwoordig nu eenmaal gewoon is en mensen dat toch ook zelf moeten weten. Bijvoorbeeld als het gaat om echtscheiding of ongehuwd samenwonen. Maar zo wordt, met name voor de jongere generatie die in deze maatschappij opgroeit, de drempel wel steeds lager. De theorie van het hellend vlak blijkt dan een grote realiteitswaarde te hebben. Vooral ook wat men in de eigen kring waarneemt, in de kerkelijke gemeente, in de eigen familie, bij vrienden en kennissen, gaat gemakkelijk het denken en handelen beïnvloeden. Als steeds meer jonge moeders een baan hebben, als het kijken naar speelfilms op dvd's heel gewoon wordt en tal van kerkelijke jongeren zich op hun wekelijkse uitgaansavond bezatten, dan is het veelal niet eenvoudig om daar in eigen gezin nee tegen te zeggen en te blijven zeggen.

Tijdgeest

Maar gaan we met onze waardering van de gereformeerde traditie niet veel te veel het verleden verheerlijken? Doen we er wel goed aan om die traditie zo vaak als voorbeeld en uitgangspunt te nemen? Waren onze vaders in allerlei opzichten ook niet beïnvloed door de geest van de tijd? Die van hun eigen tijd weliswaar. Inderdaad wijst een verheerlijking van het verleden er vaak op dat men zich daar onvoldoende in verdiept heeft. Anders zou men beter op de hoogte zijn van alles wat er toen in het openbaar en achter de schermen verkeerd ging. Maar het is wel zo dat er in dat verleden, hetzij meer recent of verder weg gelegen, duidelijk meer

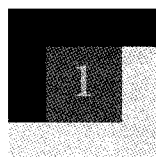
beseft was van God en godsdienst. Het christendom en meer in het bijzonder het gereformeerd protestantisme zette toen onmiskenbaar een stempel op ons land. De kloof tussen de kerk en de brede maatschappij was lang niet zo groot. Wel hadden predikanten ook in de tijd van de Nadere Reformatie genoeg te klagen over hetgeen binnen en buiten de kerk gebeurde. Er waren ook volkszonden die door veel kerkleden niet als kwaad gezien werden. Zo heeft de tijdgeest altijd doorgewerkt in de kerk. Ook vroeger werden predikanten en anderen beïnvloed door de cultuur waarin zij leefden. Maar vergeet daarbij niet dat dat wel een cultuur was die veel sterker gestempeld werd door bijbelse waarden dan de onze.

Vandaar dat er geen reden is om bijvoorbeeld hetgeen in ons 16e eeuwse huwelijksformulier gezegd wordt over de verhouding van man en vrouw af te doen met de opmerking dat dat vooral de toenmalige cultuur weerspiegelt. Het zal waar zijn dat

dat huwelijksformulier tamelijk aansloot bij een aantal destijds gangbare opvattingen. Maar dat kwam wel omdat in die tijd, met alle misstanden en uitpattingen die er toen ook waren, de bijbelse opvattingen over huwelijk en gezin toch in ruimer kring onderschreven werden. Het vervangen van het klassieke huwelijksformulier in allerlei kerken (bijvoorbeeld ook bij de vrijgemaakten) door aangepaste versies die minder pijnlijk zijn voor de hedendaagse oren, betekent niet alleen een breuk met de gereformeerde traditie, maar ook met hetgeen ons in de Bijbel hierover wordt voorgehouden. Gemakkelijk wordt hiervan gezegd dat men weliswaar de formuleringen verandert, maar aan de kern van de zaak vast wil houden. Gevreesd moet worden dat men de kern van de zaak al lang kwijt is en nu bezig is de restanten op te ruimen. Ook hier geldt de vermaning: „Bewaar het pand u toebetrouwd” (1 Tim. 6:20).

Apeldoorn,

C.S.L. Janse

De plaats van de kerk ten opzichte van het wereldlijk recht

In de achterliggende tijd zijn door leden van het Deputaatschap Kerkrecht weer classicale ambtsdragerconferenties verzorgd. Tijdens de vorige rondgang langs de classes stond vooral het ambt centraal. Deze keer werd gesproken over de plaats van de kerk in een veranderende samenleving.

Hoe staat de kerk in deze wereld, die in een snel tempo seculariseert? Een samenleving die steeds meer afscheid neemt van het christelijke gedachtegoed. In die samenleving leven wij. We worden er door beïnvloed. We maken er deel van uit. Hoe moet de kerk zich opstellen in die veranderende samenleving? Vanwege het belang van de zaken die aan de orde zijn gesteld, zal door middel van een aantal artikelen in *De Saambinder* op de besproken problematiek worden ingegaan. Deze zaken zijn immers niet alleen van belang voor ambtsdragers, maar voor alle gemeenteleden. Eerst willen we ingaan op het belang

van het kerkrecht in onze tijd. Ook komt aan de orde de eigen aard van het kerkrecht in relatie tot het wereldlijke of burgerlijke recht. Vervolgens staan we stil bij algemene beginselen die voor het kerkrecht gelden en hoe de burgerlijke rechter daarmee omgaat. Ten slotte proberen we wat naar de toekomst te kijken. Al zullen hier en daar wat juridische termen voorkomen, toch zal ik proberen het verhaal niet al te juridisch te laten klinken. Ik hoop dat alle lezers een beetje kunnen begrijpen waar het om gaat.

Het belang van kerkrecht

Wat is kerkrecht? Kerkrecht is het geheel van de voor de kerk geldende rechtsbepalingen. Die rechtsbepalingen zijn uiteraard afhankelijk van het eigen karakter van de kerk in deze wereld. De kerk, lichaam van Christus, is wel in de wereld, maar niet van de wereld. De voor de kerk geldende rechtsbepalingen kunnen worden onderscheiden in bepalingen

die de rechtsverhoudingen *in de kerken* regelen en in bepalingen die betrekking hebben op de verhouding van de kerken *tot de staat*. Tot het kerkrecht rekenen we ook de wetenschap die zich met de bestudering van de geschiedenis van het kerkrecht bezighoudt. Het zal duidelijk zijn dat de kerk voor de vraag naar de voor haar geldende rechtsbepalingen één bron heeft, waardoor alle andere hulpbronnen, zoals vroegere kerkorden, uitspraken van kerkelijke vergaderingen, doctrine, etc. worden beheerst. Die primaire bron is Gods Woord. Gods Woord geeft het recht, zoals het door Christus als de Koning van de Kerk gegeven is. We noemen dat het '*jus constituendum*': het recht zoals het behoort te zijn. In de Bijbel vinden we het grondbestek voor de rechtsbepalingen die voor de kerk gelden. Alle regels die door de kerk worden opgesteld, zullen aan dit grondbeginsel moeten worden getoetst. Dat neemt niet weg dat de Heere naar Zijn wijs beleid ruimte gelaten heeft om naar gelegenheid van tijd, plaats en omstandigheden nadere regels vast te stellen omtrent de rechtsverhoudingen binnen de kerken en de verhouding tot de staat (*jus constitutum*). Deze regels mogen niet opgevat worden als absolute wetten, die geen enkele verandering zouden kunnen ondergaan. Maar ook veranderingen van deze regels mogen niet in strijd komen met de hoofdlijnen die het Woord van God ons leert.

De eigen aard van het kerkrecht

De kerk heeft haar eigen regels. Dat wordt gelukkig in onze samenleving nog erkend. Het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de kerk wordt geregeerd door haar eigen statuut. Dat statuut wordt gevormd door de kerkorde en door uitspraken van de Generale Synode, waarvan de Synode bepaalt dat ze tot het statuut behoren. Zo heeft de Generale Synode van onze gemeenten in 2001 besloten dat tot het statuut behoort de volgende uitspraak over het huwelijk: *Overeenkomstig Gods Woord wordt een huwelijk door de kerk beschouwd als een voor de burgerlijke overheid op Bijbelse gronden gesloten huwelijk tussen één man en één vrouw, naar de zin van de instelling voor het leven aangegaan*. Deze bepaling werd als een toevoeging bij artikel 70 van de Dordtse Kerkorde gevoegd naar aanleiding van een rapport over het zogenaamde homohuwelijk. Het was van belang om deze bepaling op te

nemen, zodat er naar de burgerlijke rechter geen onduidelijkheid kan bestaan over de vraag wat de kerk als een huwelijk beschouwt. Nu de kerk door haar eigen statuut wordt geregeerd moet de rechter hier wel rekening mee houden. Zo is er ook een uitspraak gedaan over de vraag wie er gerechtigd is om tegen bepaalde beslissingen van kerkelijke vergaderingen in beroep te gaan. Ook dat behoort tot het statuut.

De plaats van de kerk

Dat kerkrecht staat onder druk. Van twee kanten. Van de kant van de overheid en van de kant van de kerk zelf. Van overheidswege wordt het zicht op de eigen aard en plaats van de kerk steeds minder. Vele overheidsdienaren - en dan bedoel ik niet alleen ministers en kamerleden, maar vooral ook ambtenaren - weten met het verschijnsel kerk geen raad. Naarmate de secularisatie toeneemt, zal dat alleen maar erger worden. Als men niet meer weet wat de kerk eigenlijk beweegt, dan is het geen wonder dat men de kerk gaat zien als een gewone organisatie, die in vele opzichten gelijk is aan een vakbond of aan een willekeurige vereniging. Weliswaar met een ander doel dan de laatstgenoemden, maar in het burgerlijk verkeer zich daarvan nauwelijks onderscheidend. Bij de aandacht die men van overheidswege aan de kerk als

instituut besteedt en de invloed die men aan de kerk toekent, geldt dan meer het getal dan de eigen aard en de achtergrond van het spreken van de kerk.

Factoren die deze gedachte alleen maar versterken, zijn de multireligieuze samenleving waarin wij leven en de jammerlijke verdeeldheid van de kerken. Andere godsdiensten dan de christelijke vragen hun plaats. Een overheid die zich niet meer wil laten leiden door christelijke normen en waarden zal zich ten opzichte van de verschillende godsdiensten zo neutraal mogelijk op willen stellen. We zijn in Nederland nog wel niet zo ver in dit opzicht als in Frankrijk, maar de neiging daartoe bestaat wel. Als de Minister-president wordt aangesproken op het belang van christelijke normen en waarden, dan erkent hij die waarde wel, maar wijst tegelijkertijd op de multireligieuze maatschappij, waarin ook niet christelijke waarden en normen om aandacht vragen. Daar moet de overheid nu eenmaal rekening mee houden. Ook de verdeeldheid van de kerken speelt de kerk parten. Als de kerk in Nederland niet meer met één mond spreekt wordt het geluid van de kerk verzwakt of zelfs genegeerd: Men is het in eigen kring zelfs niet eens!

(wordt vervolgd)

Capelle aan den IJssel, ds. W. Silfhout

In de voetstappen van Paulus

Eigenlijk durf je het nauwelijks zo te zeggen: in de voetstappen van Paulus. In de eerste plaats omdat Paulus het ál varend en lopend deed. Wij daarentegen kwamen aanvaren met een modern luchtschip en reden door Griekenland in een comfortabele huurauto. De apostel kwam er op zendingstreks vanuit Antiochië en mocht er in de loop van twee jaar verschillende kerken planten. Dat wij er kwamen was te danken aan een vriendelijke Canadese gemeente die haar predikant en diens vrouw eens wilde verrassen ter gelegenheid van hun 25-jarig ambtsjubileum.

Een eiland in de Egeïsche Zee

Onze tiendaagse veldtocht door een

land dat vier maal zo groot is als Nederland heeft helaas ook niet geleid tot hernieuwde kerkplanting onder de Grieken. En dan is er nog een derde reden waarom je amper durft te schrijven over een gaan "in de voetstappen van Paulus". Hopelijk wordt dat duidelijk in de loop van dit verhaal en het volgende artikel. Toen ons gevraagd werd om iets te schrijven over ons bezoek aan Griekenland in mei van dit jaar, wilden we echter geen nee zeggen. Dus toch maar: in de voetstappen van Paulus. Een impressie van een indrukwekkende reis.

Om enigszins een idee te krijgen van wat de grote heidenapostel zag bij aankomst in Griekenland, waren we

daags na onze landing in Thessaloniki door de landstreek Macedonië naar Karvala (het vroegere Neapolis) gereden om vandaar scheep te gaan naar een eiland voor de kust. Op weg naar dit eiland, Thasos geheten, hadden we een goed zicht op een ander eiland in de Egeïsche Zee. Dit wat grotere eiland, dat de naam Samothrace draagt, wordt – net als Neapolis – vermeld in Handelingen 16. Vanaf Samothrace moet het bijna mogelijk zijn de kust van Klein Azië (het huidige Turkije) te zien met de omgeving van Troas. Dáár kreeg Paulus het gezicht van de Macedonische man, toen hij was vastgelopen op zijn tweede zendingsreis in Klein Azië. Dáár hoorde hij de indringende vraag: “Kom over in Macedonië, en help ons!” Samen met zijn reisgenoten Silas, Timotheüs en Lukas, was hij de zee overgestoken. Twee dagen later reeds was hun schip via Samothrace de haven van Neapolis binnengelopen.

En opdat mensen tot het geloof worden gebracht, zendt God goedertierenlijk verkondigers van deze zeer blijde boodschap tot wie Hij wil en wanneer Hij wil.

Op het eiland Thasos zijn natuurlijk geen sporen te vinden van de zendingsreis van Paulus. Wel genoten we van de rust op dit eiland, de bloeiende natuur, de geur van de fruitbomen, de kronkelige weggetjes, de schilderachtige bergdorpen en de goed verschoolen baaien langs de kust. Ook bezichtigden we een vindplaats van marmer uit de oudheid. De man van Tarsen had zijn blik echter op iets anders gericht. Hij was geroepen tot een bijzondere opdracht. Bijna 2000 jaar geleden mocht hij voet aan wal zetten in Macedonië en de kruisbanier planten in het werelddeel dat thans Europa heet. Vanuit de steden als Filippi en Thessalonica heeft het Evangelie zijn loop gehad naar andere delen van het Romeinse rijk. Het is mede hieraan te danken dat ook wij Gods Woord hebben ontvangen en er elke zondag onder mogen opgaan. Waarderen we dat?

Een riviertje buiten Filippi

Na terugkeer van het eiland Thasos gingen we via het oude Neapolis onder een bewolkte hemel op zoek

naar Filippi. Het was al bijna donker toen we arriveerden in een dorpje met zegge en schrijven één hotel. De naam “Hotel Lydia” kon niet missen. Voor die naam moesten we echter wel extra betalen en de service was niet direct om over naar huis te schrijven. Sporttrofeeën en vlaggetjes bij de balie overschaduwden een afbeelding van de “Heilige Maagd”, terwijl harde muziek in het restaurant het moeilijk maakte onze gedachten te richten op het wonder dat hier in Filippi eenmaal plaatsvond. Toen we de receptionist naar Lydia vroegen, begon zijn gezicht te stralen. “Zo heet mijn verloofde!” Met wat gebarentaal probeerden we hem duidelijk te maken dat ons hart, net als dat van Lydia in de Bijbel, door de Heere geopend moet worden, waarna we ons – vermoeid van de lange dag – te ruste begaven. De volgende morgen was de lucht opgeklaard. We begaven ons via de achterkant van ons hotel naar een riviertje, kennelijk de plaats “waar het gebed placht te geschieden” (Hand. 16:13). Een doopvont in het snelstromende water en een kapelletje op de achtergrond markeren de plaats waar de eersteling van Europa is toegebracht. Stil stonden we naar deze plek te kijken, totdat een gezellige klas met kwetterende schoolkinderen kwam aanmarcheren onder leiding van een Griekse priester. Toen was het met de rust gedaan.

Een kilometer verderop vonden we de overblijfselen van het oude Filippi. Het opgravingsterrein was buitengewoon imposant. Urenlang dwaalden we rond tussen de ruïnes van Griekse heiligdommen, een romeins amfitheater, christelijke basilieken uit de 5^e eeuw, prachtige mozaïekvloeren en nog veel meer. Ook werd ons gewezen op de plaats waar Paulus en Silas gevangen moeten hebben gezeten en waar de stokbewaarder door Gods almachtige genade getrokken werd uit de dood tot het leven. Dat wonder is ook vandaag onmisbaar. Weten we daarvan uit ons eigen leven? Hij Die eenmaal Zijn Kerk plantte in Filippi gaat voort met Zijn werk, al is het dan op andere plaatsen. “En opdat mensen tot het geloof worden gebracht, zendt God goedertierenlijk verkondigers van deze zeer blijde boodschap tot wie Hij wil en wanneer Hij wil” (Dordtse Leerregels, hoofdstuk 1, paragraaf 3). Wat dat betreft is er vandaag nog niets veranderd!

De synagoge van Thessalonica

Vanuit Filippi voerde onze weg terug

naar Thessaloniki. Om die plaats te bereiken, reisde Paulus ooit door de kustvlakte van Macedonië via Amfipolis en Apollonia. Zelf namen wij een meer noordelijk gelegen route zo’n 50 kilometer onder de grens met Bulgarije. Na verschillende uren rijden zagen we de buitenwijken van de stad die qua grootte inmiddels de tweede van Griekenland is. Doel van onze bestemming was onder meer het Joods-historische museum in de binnenstad. We waren er net op tijd om het rustig te kunnen bekijken. Tot onze verrassing bleek dat Thessaloniki een rijke Joodse geschiedenis heeft gekend, totdat helaas ook hier de nazi’s in de Tweede Wereldoorlog hun verwoestend werk deden en de tienduizenden Joden van Thessaloniki wegvoerden naar de gaskamers. Overigens was de Joodse gemeenschap aan het eind van de middeleeuwen sterk gegroeid door de toestroom van Joden uit Spanje en Portugal. Hoewel verdreven door de Rooms Katholieke machthebbers op het Iberische schiereiland, werden de Joden gastvrij ontvangen door de Turken in het Ottomaanse rijk. Op een gegeven moment bestond meer dan de helft van de bevolking in Thessaloniki uit Joden. Om die reden werd deze stad wel “de moeder van Israël” genoemd.

Ook aan het begin van onze jaartelling was hier reeds een aanzienlijke Joodse gemeenschap met een eigen synagoge. Lukas schrijft dat Paulus er “drie sabbatten lang met hen handelde uit de Schriften, dezelve openende, en voor ogen stellende, dat de Christus moest lijden en opstaan uit de doden, en dat deze Jezus is de Christus” (Hand. 17:2-3). In het genoemde museum van Thessaloniki ontdekten we dat de synagoge waar dit alles heeft plaatsgehadt de naam “Ets Chayim” (boom des levens) heeft gedragen. Ofschoon de tegenstand van de Joden in deze stad groot was, is er toch een volk toegebracht dat zijn eigen gerechtigheid heeft moeten verliezen en in Christus de Boom des Levens heeft mogen omhelzen. Met kracht heeft het Evangelie ingang bij hen gevonden, en van hen “is het Woord des Heeren luidbaar geworden, niet alleen in Macedonië en Achaje, maar ook in alle plaatsen” (1 Thess. 1:8).

De apostel heeft dus met zegen mogen arbeiden in Thessalonica. Toch werd de tegenkanting daar zo groot dat Paulus en Silas al gauw de wijk hebben moeten nemen naar het

70 kilometer westelijker gelegen Berea, dat vandaag de dag Veriya heet. Treffend is het wat de Bijbel ons van de inwoners van deze stad getuigt: "En dezen waren edeler dan die te Thessalonica waren, als die het Woord ontvingen met alle toegenegenheid, onderzoekende dagelijks de Schriften, of deze dingen alzo waren" (Hand. 17:11). Toen ook hier – door

toedoen van de Joden uit Thessalonica – de gemoederen hoog opliepen, werd Paulus onder begeleiding naar de kust van de Egeïsche Zee gebracht om vandaar per schip naar het gebied van Athene en Corinthe te reizen. Over die plaatsen hopen we de volgende keer iets te schrijven.

(wordt vervolgd)

Lethbridge (Canada), ds. C. Sonneveld

van Ekeveld, voor te gaan. De bidstond zal deze keer plaatsvinden in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente van Rotterdam-C. Op die plaats kwam immers honderd jaar geleden de synode bijeen, die het beginpunt van ons kerkverband markeert.

Aangezien er in het verleden wel eens onaangename situaties zijn ontstaan vanwege een tekort aan zitplaatsen, is besloten voor deze bidstond te werken met toegangskarten. Kerkenraden kunnen de kaarten bestellen bij het Kerkelijk Bureau. De kerkenraden ontvangen daarvoor een bestelbiljet. Gemeenteleden kunnen de kaarten bestellen bij het Kerkelijk Bureau, Houttuinlaan 7, 3447 GM Woerden, tel. 0348-489900, e-mail: kbgg@cbgg.nl. We wijzen er met klem op dat alleen personen die een kaart kunnen tonen, toegelaten zullen worden.

Parkeergelegenheid bij de kerk is alleen beschikbaar voor afgevaardigden/genoedigen die een parkeerkaart van de kerkenraad van Rotterdam-C hebben ontvangen. In de directe omgeving is er zo goed **als geen vrije parkeergelegenheid**. Iedereen wordt dan ook aangeraden de auto te parkeren bij de afrit van de **A16** op de **parkeerterreinen** Capelsebrug of Kralingsezoom. Van daar kunt u met de **metro** naar station Oostplein. Daar vandaan is het slechts 10 minuten lopen naar de Boezemsingel.

Kerkenraad Geref.

Gemeente 's-Gravenpolder

KERKNIEUWS

BEROEPINGSWERK

Beroepen

Te Apeldoorn:

ds. W. Visscher te Amersfoort.

Aangenomen

Naar Rock Valley (USA):

ds. P.L. Bazen te Picture Butte (USA).

PASTORIEZORGEN

Gezondheid ds. en mevr. A. F. Honkoop

We lieten u al eerder weten, dat onze geliefde emerituspredikant, ds. A. F. Honkoop (85), een ernstige kwaal omdraagt. Hoewel na de behandeling de pijn gebleven is, is zijn situatie door o.a. het gebruik van morfinepleisters redelijk stabiel. Het ziekteproces gaat wel door. Dat beseft en voelt hij terdege. Hij voelt zich dan ook voortdurend erg moe.

Daarbij moest op woensdag 25 juli zijn vrouw, mevrouw M. Honkoop-Barel (85) in het ziekenhuis in Goes opgenomen worden. Gedurende drie weken heeft ze thuis getobd; ze werd steeds zwakker en haar kinderen zagen haar voortdurend achteruit gaan. Het lijkt wel alsof ze helemaal ingestort is. Al haar krachten, die ze voor haar gezin en in grote trouw en zelfverloochening naast haar man in zijn ambt heeft mogen besteden, zijn werkelijk 'op'. De weg die voor ligt is onzeker naar het lichaam. De Heere moge haar moed en krachten verlenen en haar hoop verlevendigen, waarvan ze in haar gezonde dagen heeft mogen getuigen. Getuigen van de vastheid van deze hoop in het bloed des kruises. Wat ook wankelt, wegvalt en tekort is, maar de genoegzaamheid en de kracht van dit kostbare bloed van de dierbare Middelaar blijft tot in der eeuwigheid. De vertroostende kracht van het bloed van het Nieuwe Testament, dat haar man zo mocht verkondigen gedurende bijna vijf-

tig jaar in het midden van de gemeenten, bidden we haar van harte toe. Beminnelijk Vorst, Uw schoonheid hoog te loven, gaat al het schoon der mensen ver te boven; genade is op Uw lippen uitgestort...; zij in hun beider uitzien naar het einde in hun ziel! Tot hun vaste troost.

Even praktisch: meeleven doet heel goed. Dat hebben ze ook met erkentelijkheid mogen ervaren. Echter nu liever *niet* meer door middel van bezoeken en telefoon. Dat blijkt echt te vermoeiend. Laten we ze de rust gunnen, samen met hun grote gezin. Die staan er het dichtste omheen; dat is toch begrijpelijk. Vandaar dit dringende verzoek.

ds. G. J. van Aalst

BIDSTOND GENERALE SYNODE

De bidstond, voorafgaande aan de Generale Synode van 2007, zal worden gehouden op D.V. **dinsdag 11 september**. Aanvang: 19.30 uur. In deze dienst hoopt de voorzitter van de vorige synode, ds. J.J.

MUTATIE KERKELIJK JAARBOEK 2007

Pag. 254, gemeente **POORTUGAAL**.

Het juiste e-mailadres van L. van Welie, die belast is met de regeling van preekbeurten, is: lvwelie@kliksafe.nl

BERICHTEN

ZENDING BENOEMT J.H. SEPPENWOOLDE

De Zending van de Geref. Gemeenten deelt u met blijdschap mee dat dhr. J.H. Seppenwoolde uit Utrecht is aangenomen voor de functie van evangelist te Machala in Ecuador. Dhr. Seppenwoolde (30) is post-doctoraal wetenschappelijk onderzoeker aan het Image Sciences Institute, UMC Utrecht. Hij is gehuwd en heeft twee kinderen. Dhr. Seppenwoolde zal D.V. uit-

gezonden worden om, na een toerustingsperiode en taalstudie, pionierszendingswerk in de armenwijken van Machala te verrichten.

Wij bevelen hem en zijn gezin van harte aan in uw voorbede.

Ds. W. Harinck, secretaris zending.

KWARTET OVER GOEREE-OVERFLAKKEE

De activiteitencommissie van de Geref.

Gemeente van Middelharnis heeft een uniek kwartet uitgebracht, dat in 36 kaarten, verdeeld over 9 thema's, een goede indruk geeft van het eiland Goeree-Overflakkee. Recreatie, monumenten, economie en torens zijn slechts enkele van de aansprekende thema's. Leuk om te spelen of weg te geven!

Dit kwartet kunt u bestellen via e-mail: kwartet-go@kliksafe.nl of telefonisch via 0187-489338/484336. De prijs is 6,95 (+ evt. 1,55 verzendkosten).

De opbrengst is voor het bouwfonds van bovengenoemde Geref. Gemeente.

■ WORKSHOP VOGG, AFD. WEST IN MOERDIJK

In het kader van het Buxtehude-jaar orga-

niseert de afd. West van de Vereniging van Organisten van de Geref. Gemeenten (VOGG) op D.V. zaterdag 1 september in Moerdijk een workshop rond Buxtehude en tijdgenoten. Deze workshop zal worden verzorgd door de voorzitter, Chiel Jan van Hofwegen, en is toegankelijk voor leden van alle afdelingen. Opgave voor deelname t/m 24 augustus met vermelding van het te bespelen werk, per e-mail: chieljan@solcon.nl of telefonisch: 078-691 32 22. Uiteraard kunnen belangstellenden deze middag ook als luisteraar deelnemen. In de kerk bevindt zich een 3 klaviers Marcussenorgel en koororgel met 1 klavier. Aanvang: 14.00 uur. Het adres van de kerk is: Steenweg 49, Moerdijk.

Nijkerk 9.30 en 18.30 uur ds. Van Dijk; Nisse 14.30 uur ds. Moens; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur leesdienst; Ooltgensplaat 9.30 en 18.00 uur ds. Golverdingen; Oosterend-Texel 11.30 en 16.30 uur ds. Vermeij; Oosterland 10.00 en 19.30 uur stud. Labee; Oostkapelle 9.30 en 15.00 uur ds. Hogchem; Opheusden 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Oud Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Van Krimpen; Ouddorp 9.30 en 14.30 uur kand. Joosse; Oudemirdum 9.00, 11.00, 14.30 en 18.30 uur ds. Schot; Poortugaal 9.30 en 16.30 uur ds. Mijnders; Puttershoek 18.30 uur ds. L. Blok; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. De Leeuw; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 en 16.00 uur ds. Hoogerland; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. Van Dieren en 14.30 uur leesdienst; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur ds. De Wit; Rijssen-Zuid 9.30 uur leesdienst, 14.30 uur ds. De Wit en 18.30 uur ds. J. Karels; Rilland-Bath 18.30 uur stud. Bredeweg; Rotterdam-Alexanderpolder 16.00 uur kand. De Waard; Rotterdam-Centrum 19.00 uur ds. Silfhout; Rotterdam-IJsselmonde 9.30 uur kand. De Waard en 19.00 uur ds. P. Mulder; Rotterdam-Zuidwijk 18.30 uur kand. De Waard; Scheveningen 18.30 uur ds. Kattenberg; Sint Philipsland 15.00 uur stud. Labee; Soest 9.30 en 16.00 uur ds. Verweij; Sprang-Capelle 19.00 uur kand. Heijkamp; Stad a/h Haringvliet 15.00 uur ds. Golverdingen; Stolwijk 10.00 uur ds. Paul; Terneuzen 15.30 uur ds. Baan; Terwolde-De Vecht 14.30 uur ds. Melis; Tholen 9.30, 14.30 en 18.30 uur leesdienst; Tricht-Geldermalsen 10.00 en 18.30 uur ds. Neele; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Veen 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Vlaardingen 16.30 uur ds. Paul; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. Vreugdenhil; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. Mondria; Wageningen 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Werkendam 10.00 en 18.00 uur leesdienst; Westkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. Meeuse; Wierden 9.30 en 15.00 uur stud. Boeder; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. Van Belzen; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. B. van der Heiden; Zoetermeer 16.00 uur ds. Kattenberg; Zwijndrecht 9.30 uur ds. Hofman en 16.30 uur leesdienst; Zwolle 19.00 uur ds. Tanis.

KERKDIENTEN

■ ZONDAG 5 AUGUSTUS 2007

Aagtekerke 8.45, 11.00 en 19.00 uur ds. G. Pater en 14.30 uur leesdienst; Aalst 9.00 en 14.30 uur ds. L. Blok; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur ds. Van Eckveld; Almelo 15.00 uur ds. Brugge; Alphen a/d Rijn 15.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Apeldoorn 10.00 en 17.00 uur ds. Kleppe; Barendrecht 10.00 en 16.30 uur ds. Terlouw; Barneveld 9.30 en 19.00 uur leesdienst; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. Melis; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Berkenwoude 14.30 uur ds. Van der Net; Bodegraven 19.00 uur ds. Clements; Boskoop 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.15 en 16.45 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. Moerkerken en 18.30 uur ds. Hoogerland; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. Van Boven; Delft 19.00 uur ds. Driessen; Deventer 18.30 uur ds. De Jongste; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. Schipper; Doetinchem 9.30 en 15.00 uur ds. De Jongste; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur leesdienst; Drachten 19.00 uur ds. M. Karens; Ede (Noorderkerk, Amsterdamseweg 9) 19.00 uur stud. Van Rijswijk; Elspeet 10.00 en 18.30 uur ds. Beens; Enschede 10.00 uur ds. J. Karels; Enter 9.30 en 18.30 uur ds. Brugge; Ermelo 16.00 uur ds. Beens; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. Hakvoort; Goes 9.30, 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. Clements; Goudswaard 10.00 en 15.00 uur stud. Van Rijswijk; 's-Gravenhage 10.00

en 16.30 uur ds. Driessen; 's-Gravenpolder 9.30, 14.00 en 18.00 uur (H.D.) ds. Zippro; Groningen 9.45 en 15.30 uur ds. M. Karens; Haamstede 10.00 en 18.30 uur ds. Schreuder; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 19.00 uur ds. Terlouw; Herkingen 10.00 en 18.00 uur ds. P. Blok; Hilversum 15.30 uur ds. W. Harinck; Hoogeveen 9.30 en 15.30 uur ds. Tuinier; Houten 11.00 en 17.00 uur ds. Van der Net; Kampen 9.30 en 15.00 uur ds. Tanis; Kamperland 15.00 uur ds. Schreuder; Kapelle-Biezelinge 9.30 en 18.00 uur ds. Baan en 14.00 uur leesdienst; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. Van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur leesdienst; Krabbendijke 9.30 en 18.00 uur ds. Verschuure en 14.00 uur leesdienst; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur ds. P. Mulder; Kruijningen 9.30, 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Lelystad 9.30 uur ds. Kattenberg en 16.00 uur leesdienst; Lisse 10.00 en 16.00 uur leesdienst; Meliskerke 9.30 en 19.00 uur ds. Moens en 14.30 uur leesdienst; Melissant 17.00 uur kand. Joosse; Middelburg-Centrum 9.30 en 18.30 uur ds. De Heer en 14.00 uur leesdienst; Middelburg-Zuid 9.30 en 18.30 uur leesdienst en 14.00 uur ds. Van Belzen; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur ds. Van Manen; Moerkapelle 9.30 (doventolk) en 18.30 uur ds. C. Harinck; Nieuw Beijerland 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Nieuwdorp 14.00 uur ds. De Heer; Nieuwe Tonge 14.30 uur (H.D.) ds. Schipper; Nieuwer ter Aa 10.00 en 16.30 uur ds. Boogaard;

■ DINSDAG 7 AUGUSTUS 2007

Berkenwoude 19.30 uur ds. Baan; Ede (Noorderkerk, Amsterdamseweg 9) 19.30 uur ds. Van Dieren; Enter 19.30 uur ds. Brugge; Goudswaard 19.30 uur ds. Silfhout; Nijkerk 19.30 uur ds. Tanis; Yerseke 19.30 uur ds. G. Pater.

■ WOENSDAG 8 AUGUSTUS 2007

Aalburg 19.30 uur ds. Kleppe; Beekbergen

19.30 uur ds. Brugge; Elspeet 19.30 uur ds. Hakvoort; Hilversum 19.45 uur ds. Clements; Katwijk aan Zee 19.45 uur ds. Van Krimpen; Kortgene 19.30 uur ds. P. Mulder; Melissant 19.30 uur ds. Schipper; Nieuwe Tonge 19.30 uur ds. Verschuure; Nisse 19.30 uur ds. Mondria; Oosterend- Texel 19.00 uur ds. Vermeij; Ouddorp 19.30 uur ds. Moens; Oudemirdum 19.30 uur ds. De Wit; Rotterdam-IJsselmonde 19.30 uur ds. De Leeuw; Scherpenisse 19.30 uur stud. Labee; Scherpenzeel 19.30 uur ds. Van Dieren; Stolwijk 19.30 uur ds. Terlouw.

■ DONDERDAG 9 AUGUSTUS 2007

Borssele 19.30 uur ds. Hogchem; Drachten 19.30 uur ds. Brugge; Hendrik-Ido- Ambacht 19.45 uur ds. De Heer; Hoogeveen 19.30 uur ds. Hakvoort; Naaldwijk 19.45 uur ds. Baan; Opperdoes 19.30 uur ds. Van Boven.

■ EVANGELISATIESAMENKOMSTEN

Alkmaar:

Evangelist G. Baan; kerkgebouw 't Wuiver 2-a, Oudorp NH, gem. Alkmaar; samen- komsten iedere zondag om 10.00 en 16.30 uur. U bent hartelijk welkom in de inloop/bijbelshop 't Wuiver, Stationsweg 96a, Alkmaar (t.o. NS- en busstation). Openingstijden: dinsdag t/m vrijdag van 10.00-16.00 uur, zaterdag van 13.00-17.00 uur.

Amsterdam:

Evangelist J. Krijgsman; kerkgebouw Bij Simon de Looier, Looiersgracht 70. Samenkomsten iedere zondag 10.30 en 17.00 uur.

Zondag 5 augustus 10.30 en 17.00 uur ouderling K. Brandemann.

Steun het evangelisatiewerk door uw gift en belangstelling. Breng eens een bezoek aan onze evangelisatiepost. Hartelijk wel- kom! Openingstijden: dinsdag tot en met zaterdag van 10.00 tot 16.00 uur.

Emmen:

Evangelist C. van Drunen; kerkgebouw Prinsesselaan 6-l te Emmen; samenkom- sten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur. Zondag 5 augustus 9.30 en 15.30 uur evangelist L. Versteeg.

Leeuwarden:

Evangelist S. de Visser; kerkgebouw Achter de Hoven 2-c; samenkomsten iedere zondag om 9.30 en 16.00 uur.

Zondag 5 augustus 9.30 en 16.00 uur evangelist G. van de Breevaart.

Op vakantie in Friesland?

Welkom in onze inloop, die geopend is op vrijdag van 11.00 tot 16.00 uur en zater-

dag van 11.00 tot 15.00 uur.

Merksem:

Evangelist A. van Setten; kerkgebouw "De Bron", Oude Bareellei 64; samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

Zondag 5 augustus leesdienst.

U bent ook hartelijk welkom in het inloophuis, geopend op dinsdag van 10.00-15.00 uur, donderdag van 15.00-

21.00 uur en zaterdag van 11.00-15.00 uur.

Tilburg:

Evangelist H.J. van den Boogaart; in ver- band met de verbouwing zijn de samen- komsten in het Prot. Chr. Zorgcentrum "Zonnehof", Prof. Gimbrérelaan 30 in Tilburg. Samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 18.30 uur.

ADVERTENTIES

De kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente te De Valk-Wekerom, geeft met droefheid en verslagenheid kennis, dat de Heere voor ons op het aller onverwachts, uit ons midden heeft weggenomen haar geliefde ambts- broeder

Evert Ouwendorp

op de leeftijd van 76 jaar.

Bijna 19 jaar heeft hij de gemeente als diaken in alle liefde en getrouwheid met de hem geschonken gaven mogen dienen, een grote ledige plaats achterlatend.

De Heere sterke en vertrooste de weduwe met haar kinderen, klein- en achterkleinkinderen en familiebetrekkingen in dit smartelijke verlies en heilige deze roepstem aan ons aller hart. Ook in de kerkenraad en de gemeente gaat een sprake uit, geef bevel aan uw huis, want ook gij moet sterven.

Namens de kerkenraad:
Ds. B.J. van Boven, preses
H. v.d. Goor, scriba

De Valk-Wekerom, 27 juli 2007

"Zalig zijn de doden, die in den Heere sterven..."

Openbaring 14:13

Met droefheid geeft de kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente Tricht-Geldermalsen kennis van het overlijden van zijn geliefde oud- ambtsdrager

Adriaan Willem van de Linde

in de leeftijd van 76 jaar.

Van 1971 tot en met 2001 heeft hij de gemeente in alle getrouwheid en lief- de gediend in het ambt van ouderling.

De Heere vertrooste en sterke zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen en heilige de roepstem aan ons aller hart.

Namens de kerkenraad,
A.H.A. Thijsen, preses
G.J. van Zijl, scriba

Geldermalsen, 24 juli 2007

Moeilijk, maar kansrijk

Help ons Chinese kinderen christelijk onderwijs te geven!

stort uw gift op **3473.76.029** ten name van Hudson Taylor/SBHC

HUDSON TAYLOR

Stichting Bijbelse Hulpverlening China

voor info of voorlichting bel 06 200 13 173

Te Koop in Rotterdam.

Zeer goed en recent verbouwde eengezinswoning, gelegen in een bijzonder aantrekkelijke woonwijk, gunstig gelegen t.o.v. kerken, scholen, winkels en openbaarvervoer. De woning heeft blijvend vrij uitzicht aan mooi plantsoen. Heeft grote woonkamer en 4 slaapkamers, nw keuken, badkamer, cv. enz. Vraagprijs € 227.00,00 k.k. Heeft u interesse om te komen kijken, of wilt u foto's van de woning bel dan naar tel.nr. 010-7854251.

Wij verzorgen begrafenissen in alle plaatsen op de Veluwe en in Rijssen en aangrenzende gebieden.

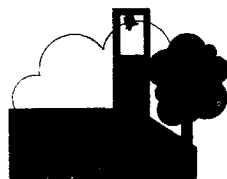
Geen crematies.

Ongeacht bij welke begrafenisvereniging of begrafenisfonds men is aangesloten.

Begrafenisverzorging Vos

Aardhuisweg 74, 3888 MG Uddel
tel. (0577) 401689, fax (0577) 401027

BEGRAFENISVERZORGING VOS - VERTROUWD VERZORGD

BUREAU VOOR KERKELIJKE ADMINISTRATIE VAN DE GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Binnenkort ontstaat op het Kerkelijk Bureau een vacature voor de functie van

Medewerker administratie en systeembeheer

Wat ga je doen?

Je neemt een aantal administratieve en facilitaire zaken voor je rekening. Adresbeheer, facturatie en het bijhouden van financiële administraties zijn hiervan een onderdeel.

Ook vind je het leuk om met computers om te gaan. Een gedeelte van het onderhoud van ons computernetwerk wordt namelijk ook je taak. Dit netwerk bestaat uit ruim 40 computers. Deze computers hebben Windows Vista als besturingssysteem en werken met Microsoft Office 2007. Binnenkort wordt een nieuw softwarepakket in gebruik genomen voor het relatiebeheer.

Wie ben jij?

Je bent nauwkeurig en servicegericht en je kunt resultaatgericht werken. Je kunt zorgvuldig omgaan met vertrouwelijke gegevens. Daarnaast heb je ruime belangstelling voor en betrokkenheid bij het kerkelijk leven binnen de Gereformeerde Gemeenten en je bent daar zelf ook (doop)lid van.

Ervaring is niet vereist. Schoolverlaters worden dan ook van harte uitgenodigd om te solliciteren.

Wie zijn wij?

Het Kerkelijk Bureau van de Gereformeerde Gemeenten te Woerden is dienstverlenend voor het hele verband van de gemeenten. Deze dienstverlening krijgt vooral gestalte op secretariael, financieel en facilitair terrein. In dat kader worden diensten verleend aan kerkenraden, classes, synoden, deputaatschappen, stichtingen en verenigingen die binnen of vanuit het kerkverband werkzaam zijn.

Wat bieden wij?

Een leuke, afwisselende fulltime baan met een goede en collegiale werksfeer in een jong team, een goed salaris, wat in overeenstemming is met de zwaarte van de functie en goede secundaire arbeidsvoorwaarden.

Je sollicitatie kan je tot uiterlijk 24 augustus 2007 richten aan de Sectie Kerkelijke Administratie van het Deputaatschap Algemene Kerkelijke Zaken, p/a de heer J. Mijnders (secretaris), Walmolen 70, 2992 DK Barendrecht.

Inlichtingen kunnen worden ingewonnen bij het hoofd van het Kerkelijk Bureau, de heer P. Verweij, tel.: 0348-48 99 00 tijdens kantooruren of buiten kantooruren: 0182-51 32 38.

BOEKEN EN MUZIEK
VAN DER BOOM
Voorstraat 41 - 3245 BG Sommersdijk
Tel. (0187) 482614 - Fax (0187) 484520

Christelijke begrafenisverzorging De Bruijn

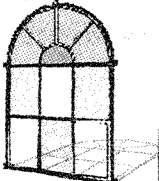
Voor een meer eervolle begrafenisverzorging in de provincie Utrecht en de regio's Gouda en Hilversum.

Tel. 0346-281711.

Dag en nacht bereikbaar. (Geen crematies).

Te koop **stacaravan** op **DE HOF-STEEL** in Nunspeet met 3 sl.k. op ± 200 m², alles compleet, o.a. wasmachine/droger, nw. blokhuut enz. 3 jr. oud. Vr.pr. € 24.500,-. Inl. tel. 06-50410670.

■ Ontwerp
■ Realisatie
■ Restauratie

Van Lagen
Forsythiastraat 44
6714 AS Edeveen
0318 - 57 30 45 / 06 - 23 618 640

Door al uw glas in lood werken

WONEN IN DE BETUWE?

Woonvorm *Espalier* heeft plaats voor nieuwe bewoners!

Wie te maken heeft met een ernstig psychosociaal of een psychiatrisch probleem, is kwetsbaar. Dagelijkse dingen, zoals zelfstandig wonen, kunnen veel moeite kosten of zelfs onmogelijk worden. Tijdelijk of langdurig wonen in een beschermende woonvorm kan dan uitkomst bieden.

Eind dit jaar opent in het Betuwse Kesteren *Espalier* de deuren. *Espalier* is een nieuwe beschermende woonvorm van Eleos en heeft een reformatorische signatuur. De Betuwse woonvorm biedt plaats aan negentien mensen vanaf 16 jaar.

Mensen die zelfstandig in Kesteren of omgeving wonen, kunnen gebruik maken van ambulante woonbegeleiding. Een woonbegeleider aan huis bevordert de zelfstandigheid en biedt ondersteuning aan mensen met een psychisch probleem.

Wilt u meer informatie over wonen in *Espalier* of over ambulante woonbegeleiding? Kijk dan op www.eleos.nl of neem contact op met mw. C. Groenendijk (*locatiemanager*), tel. (0341) 55 39 85 / corine.groenendijk@eleos.nl.

stichting gereformeerde geestelijke gezondheidszorg

www.eleos.nl

T.h. woonr. in Rotterdam-C.
van 19 sept.-18 dec. € 200,- p.m.
Tel. 06-33966053.

T.H. stacaravan
in Zuid Limburg 5 km van
Valkenburg op AMWB CAMPING
055-5061976.

Uitgaande van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland biedt de SHG gekwalificeerde kraamzorg en gezins- en bejaardenzorg die aansluit bij uw manier van leven. Dit houdt voor ons in dat Bijbelse normen en waarden de basis vormen voor uw dagelijkse levenshouding en mediagebruik.

Kraamzorg

Meldt u tijdig aan om teleurstelling te voorkomen. Voor informatie of inschrijving kunt u ons bereiken op telefoonnummer **0187 - 48 91 73** b.g.g. 0342 - 49 21 55. Op werkdagen van 9.00 - 11.00 uur en van 13.00 - 15.00 uur en op vrijdagavond van 19.00 - 21.00 uur.

Gezins- en bejaardenzorg

Voor informatie of inschrijving kunt u ons bereiken op telefoonnummer **0166 - 65 26 05**. Op werkdagen van 9.00 - 11.00 uur en op vrijdagavond van 19.00 - 21.00 uur.

De gratis brochure zenden wij u graag toe.

Orgelbouw Advies Commissie

een betrouwbare partner!

nieuwbouw • restauratie • overplaatsing • onderhoud

ook voor akoestische vraagstukken

Neem voor meer informatie contact op met
Dhr. H. den Hollander
Tel. (010) 435 44 35

Vereniging van Organisten der Gereformeerde Gemeenten

Voor een paar dagen of langer gezelligheid en sfeer, **Pensioen „De Peel”**, gelegen in de mooie Betuwe, waar het gewoon goed is. Familie Knuivers, Boveneindsestraat 14, 4041 EJ Kesteren. Tel. 0488-481687.

Hartelijk welkom op de

Israël psalmzangavond

in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente te Aagtekerke, Prelaatweg 17

Dhr. M.L. Dekker

Opening: Ds. J.M.D. de Heer
Appèlwoord: Dhr. M.L. Dekker uit Israël
Organist: Jan Wisse

na afloop ontmoeting met koffie

Ds. J.M.D. de Heer

Ger. Gem. te Aagtekerke

Bar Mitzva

Klagenmuur

DV WOENSDAG

8

AUGUSTUS A.S.

19.45 uur

Toegang vrij!
Collecte t.b.v. vertaling
bijbelverklaring Matthew
Henry in het Hebreeuws.

BEGRAFENISVERZORGING KINA
010 - 458 31 12
 Rotterdam, Drechtsreek, Krimpenerwaard, Gouda
 D.W. Schipper 010-4506626 J. Kooijman 0182-583932
 Capelle aan den IJssel Gouda

CHRISTELIJKE BEGRAFENISONDERNEMING
G. WEGENAAR
 Buurtlaan West 26 tel. 0318-526641
 3905 JR Veenendaal www.wegenaar.nl
 Wij verzorgen begrafenissen in Veenendaal,
 Ede, Bennekom, Wageningen, Rhenen e.o.

Te huur **ruime vakantiewoning**
 in **Zuid-Alberta**, Canada,
 omgeving van Lethbridge.
 Prachtig gelegen, uitzicht op rivier,
 prairie en Rocky Mountains,
 dichtbij dorp en kerken.
 Voor inlichtingen 00-1403-553-4023.
 Hollands sprekend.

AVONDMAAL-SERVIEZEN
 Uit voorraad of naar tekening.
Schoonhovens Silverhuys B.V.
 Postbus 35, 2870 AA Schoonhoven,
 Telefoon 0182 - 382614.

Te koop: **Eengezinswoning** in
Werkendam, 3 slaapkamers, bad-
 kamer met 2e toilet, ruime woon-
 keuken met berging. Tel. 0183
 503719. - bgg 06 23700078

BOEDER COMFORT KLEDING
Ambtskleding
 Kostuums: 2- en 3-delig zwart - grijs - e.a.
 Preekjassen- Jacquets - Pantalons
 Streepjassen - Overhemden
 Stropdassen - Sokken - Overjassen
 Hoeden - Schoenen
 Glashorst 123a Scherpenzeel (Bezoek graag op afspraak)
 Telefoon: 06-53215334 / 033-2778068 / 2589830
SERVICE AAN HUIS MOGELIJK!

Van Horssen bv
 BOEKHANDEL & UITGEVERIJ
 Dorpsstraat 100 - 3881 BE PUTTEN
 Tel. 0341 36 22 77 - info@van-horssen.com
 www.van-horssen.com
Het juiste adres voor:
 Bijbels, Theologische boeken, Leesboeken
 voor jong en oud, Voordeelboeken,
 Tweedehands, CD's en bladmuziek.

KLASSE
MAAKT ONDERSCHIED
 Stolk Orgels
 is hoofddealer van:
Johannus - Eminent
Domus - Ahlborn

 tel.: 0180 - 31 56 52
 Nieuwerkert a/d IJssel, Vrijheidslaan 55,
 Krabbendijke, Oostpolderweg 1
 Nederhemert Nrd., Ormelingstraat 36
 Beesd, Veerweg 14
 Papendrecht, Overtoom 18
 UNIEK IN PRIJS

Te huur gevraagd: **Jonge leer-
 kracht (m)** basisschool Graaf Jan
 v N. zoekt woonruimte te Gouda.
 Tel.: 0548-51 48 38
 of 06-18 64 96 50

begrafenisverzorging
T. den Hollander
 Begravenissen in Vlaardingen,
 Rotterdam, Gouda, den Haag
 en omstreken.
 Opbaarmogelijkheden in een
 door u gewenst uitvaartcentrum
 of thuis met koeling.
 Geen crematies.
 Dag en nacht bereikbaar.
 Mozartlaan 13
 3131 ES Vlaardingen
Tel. 010 - 4600509

Begrafenis Verzorging Tollenaar
 Voltastraat 21, 4532 LG Terneuzen
 Tel. 0115-612554 - **Geen crematies**

Andante is dealer van
JOHANNUS - CONTENT - DOMUS
 ma gesloten
 di - vr 09.00 - 12.00 / 13.30 - 17.30
 vr avond 18.30 - 21.00
 za 09.30 - 12.00 / 13.30 - 17.00
 ruime collectie bladmuziek (ook klarinet) en CD's

ORGELCENTRUM
ANDANTE
 A. van Ostadelaan 35
 3904 TJ VEENENDAAL
 Tel: 0318 - 50 50 63
 Fax: 0318 - 50 58 51
 info@andanteorgels.nl
 www.andanteorgels.nl
 DE SPECIALIST IN HUISKAMER- EN KERKORGELS

Orgelmakerij
Boogaard

 Gravenstraat 4
 7461 TN RIJSEN
 Telefoon 0548-521637
 Telefax 0548-544904
 Nieuwbouw-Restauratie-Stem- en onderhoudswerk.

RST
Zorgverleners
KRAAMZORG
THUISZORG
 RST Zorgverleners.
 800 zorgverleners staan voor u klaar!
 Voor identiteit en kwaliteit.
 Bel voor informatie over kraamzorg,
 wijkzorg, gespecialiseerde
 verzorging, verpleging,
 (huishoudelijke) verzorging:
 0342 - 42 23 24.
 Of wordt zelf RST Zorgverlener!
 Reageer op: 0342 - 40 54 65 of
 info@rstzorg.nl
Identiteit Kwaliteit!
 Tel. (0342) 42 23 24
 Burg. Kuntzelaan 27-a • Postbus 154
 3770 AD Barneveld • Fax (0342) 42 25 50
 www.rstzorg.nl • E-mail: info@rstzorg.nl

Begrafenisonderneming STAM
 Planetenlaan 26, 2957 SN Nw.Lekkerland
 Tel. 0184 - 685240. - **Geen crematies** -

NatuursteenHuis
 vakmensen vertalen uw wensen
 • **Marmer, graniet en hardsteen**
 (voor binnen & buiten)
 • **Grafmonumenten**
 • **Vakkundig advies**
 Goes tel (0113) 216555
 Middelburg tel (0118) 612579
 v.h. Zandee & De Kuiper ook voor leveringen buiten Zeeland